

Ukmergės miškininkai arklių neišsižada

Andrejus Gaidamavičius

Senoji girininkų karta patvirtins: kol į miškus nebuvo įžengusios švediškos medkirtės ir medvežės, kol ir pačius paprasčiausius, ir medžių rovimo darbus eiguliai ir miško darbininkai dirbdavo arkliams padedant, miškai ir atrodė kaip miškai – be proskynų, išartų vėžių, nubrozdintų medžių kamienų, suplukto dirvožemio. Ir darbo žmonės turėjo, ir ūkininkavo ekologiškai, nors apie pačią ekologiją ar kokią ten biologinę įvairovę nieko nebuvo girdėję. Dabar gi, jokie miško kirtimai nebeįsivaizduojami be *valksmų* ir daugiafunkcinės technikos, pakeičiančios daug darbo rankų. Pagirtina, kad dar yra Lietuvoje urėdijų, kuriose dalis darbų atliekama su arkliais. Viena iš tokių – Ukmergės miškų urėdija.

Ekologiškas ūkininkavimas išsprendžia ir socialines problemas

Ateina laikai, kuomet arklių naudojimą miško darbuose reiks laikyti ne atsilikimo, bet pažangos dalyku. Dėl daugelio priežasčių. Urėdijos ir anksčiau, ir dabar vaidina nemenką rolę socialiniame regionų gyvenime. Ukmergės urėdas Kazys Grybauskas pamena, kada dar ne taip seniai jų urėdijos mokesčiai sudarydavo ženklia dalį rajono “Sodros” biudžeto. Palyginti su kitomis pramonės šakomis ar žemės ūkiu, miškų ūkis atlaikė daugelį sunkių išbandymų, išsaugojo stabilumą. Vietiniai gyventojai mielai dirba miškuose, bet nedaugelis jų turi modernią techniką ir galėtų konkuruoti su stambiomis užsienio kapitalo įmonėmis, besiveržiančiomis tapti urėdijų rangovėmis-monopolininkėmis. Kai kuriose urėdijose taip ir yra – visus rangos darbus atlieka viena arba dvi įmonės. Tačiau kartais būna, kad iš tų stambių rangovų darbininkus nuvilioja statybos įmonės ir urėdija patiria didelį darbo rankų stygių. Tuo tarpu situacija Ukmergės miškų urėdijoje lankstesnė. Čia dirba net 38 rangovai - darbo gauna visi, kas pageidauja. Ir kiekvienas pagal savo galimybes. Todėl arkliukus tebeauginantys vietiniai gyventojai įvairius miško darbus atlieka ne ką prasčiau negu galingos švediškos technikos prisipirkusios firmos. Konkurso metu dirbantiems su arkliais skiriami net papildomi balai. “Ar būtų geriau, kad šie žmonės, vietoj to, kad dirbtų miškuose, betiksliai sėdėtų be darbo? Juk Smetonos laikais buvo tokia kaimo tradicija – žiemą dirbti miške. Žmonių gyslose ir dabar toks poreikis yra išlikęs, tad kodėl mes turime jiems to neleisti?” - pasakojo miškų urėdas Kazys Grybauskas dabar, kai rodos visi nuo to paprasto kaimo žmogaus nusigrėžė. Yra ir girininkijose arkliukų. Jų sugebėjimui dirbti pačiose nepalankiausiose sąlygose (pvz., užmirkusiuose miškuose) modernioji technika, pritaikyta dirbti vienaamžiuose ir vienaarūšiuose sausuose medynuose, iki šiol prilygti negali.

Privačių miškų politikos klaidos

Vertindamas kirtimų mastus Lietuvos miškuose, Ukmergės miškų urėdas Kazys Grybauskas sakė pastebėjęs tendenciją, kad privačiuose miškuose kirtimai suintensyvėja po naujo miškotvarkos projekto parengimo. Jeigu leidžia kirtimo amžius, miško savininkai skuba tuo pasinaudoti, todėl vienu metu iš tiesų kertama labai daug miškų, o vėliau – palyginti daug mažiau. Kazys Grybauskas buvo V. Bruko privačių miškų politikos šalininkas. Jos esmė – miškų valdymas akciniu pagrindu. Miško savininkas neturėtų konkretaus miško, tačiau turėtų jo akcijų, žinotų, kokia dalis miško jam priklauso, kokia jo vertė ir, reikalui esant, šias akcijas galėtų parduoti kitam. Tokia sistema šiuo metu galioja Skandinavijoje. Ir Lietuvoje kažkada buvo panaši tvarka, kai miškas priklausė ne vienam konkrečiam asmeniui, o visam režiniam kaimui. Taigi tam, kad gautų pelno, miško savininkas nebūtinai turėtų nusikirsti mišką. Tas akcijas galėtų nupirkti ir miškų urėdija, perimdama miškus valstybinę globon. Bet dabar, kaip sakoma, traukinukas jau nuvažiavo...

Kiekvienam kaimui – po sengirę

Kaip ir dauguma Lietuvos urėdų, Kazys Grybauskas skeptiškai vertina NATURA 2000 teritorijų

išskyrimą. Jo manymu, tam trūko mokslinio pagrindo, todėl urėdija netgi pati turėjo samdyti paukščių specialistus, kad įvertintų tikrąją padėtį. Privačių miškų savininkams už plėšriųjų paukščių lizdaviečių apsaugą turėtų būti kompensuojama, skiriant pinigine kompensacija už kiekvieno lizdo išsaugojimą arba naujo įrengimą. “Skirtum kompensaciją ir žinotum, kad lizdas bus tikrai išsaugotas, gal net ir naujas iškeltas” - sakė urėdas. Kertinių miško buveinių urėdijoje yra apie 800 hektarų, t.y. 2 proc. visų urėdijos miškų. Kol kas šios buveinės neturi jokio apsaugos statuso, tačiau ūkinė veikla jose sustabdyta. Tai kelia interesų konfliktą, nes visuomenė nesupranta, kodėl ten nekertami sausuoliai, miškas netvarkomas... Urėdas būtų labiau linkęs prie kitokios biologinės įvairovės saugojimo sistemos. Pasak jo, užtektų kiekvienoje girininkijoje atrinkti po pavyzdinį visų pagrindinių biotopų (ąžuolynų, pušynų ir kt.) mišką ir saugoti jį kaip rezervatą. K. Grybauskas taip pat pritaria Lietuvos žaliųjų judėjimo primininko Rimanto Braziulio minčiai, kad prie kiekvieno kaimo reikėtų palikti po nedidelį nekertamos sengirės gabalėlį vietinių gyventojų džiaugsmui.

Siūloma diferencijuoti privalomųjų atskaitymų dydžius

Ukmergės miškų urėdija pagal dydį nusileidžia tik Švenčionėlių miškų urėdijai. Administruojant 80 tūkst. ha plotą, kurio tik kiek daugiau nei pusę užima miškai, prižiūrimi 17 girininkijų, miškų urėdas Kazys Grybauskas puikiai supranta prie ko galėjo privesti miško urėdijų stambinimo idėja, jeigu ji būtų įgyvendinta. Kuomet nuo vieno urėdijos krašto iki kito tenka važiuoti 100 km, miškų priežiūra labai pabrangsta. Ukmergės miškų urėdija ir taip nukenčia dėl savo geografinės padėties, kadangi yra toli nuo jūros – Klaipėdos uosto, į kurią tenka vežti iš Lietuvos eksportuojamus popiermedžius. Pavyzdžiui, Kretingos urėdija, esanti visai šalia uostamiesčio, vien tik dėl to sutaupo virš 20 litų už kiekvieną medienos kubinį metrą. Tokia neteisybe skundėsi ne tik Ukmergės, bet ir Utenos, kitų nuošaliau esančių rajonų urėdijos ir siūlė padėti taisyti padėtį taisyti diferencijuojant atskaitymus į valstybės biudžetą iš pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą mišką. Nuošaliau esančioms urėdijoms galėtų būtų taikomos atskaitymų lengvatos, kurios padėtų išlyginti gaunamų pajamų skirtumą, atsirandantį tik dėl geografinės padėties.

Ukmergės (Vilkmergės) miškų simbolis

Nuo Šventosios upės lygumų iki Želvos aukštumų, nuo šimtamečių ąžuolynų iki skambančių pušynų, dviejų upių juosiami (Šventąja ir Siesartimi), į trečią (Nerį) atsirėmę – tokie jie paslaptingi ir be galo įvairūs Ukmergės krašto miškai. Pačiame Ukmergės (buvusios Vilkmergės) miesto centre puikuoja vilkės ir ant jos stovinčios merginos skulptūra, tarytum bylojanti, kad vilkas, o kartu ir visa gamta, čia yra gerbiami. Dar viena - geležinio vilko skulptūra – primenanti dabartinės Lietuvos sostinės įkūrimo istoriją, puikuoja Kernavėje. Neslepia pagarbos vilkui ir Ukmergės miškininkai. Tiek buvęs urėdas A. Hofmanas, tiek ir dabartinis – K. Grybauskas, Ukmergės miškuose gyvenančius ir savo vaikus vedančius vilkus yra linkę saugoti, pritaria jų medžioklės Lietuvoje uždraudimui. Ir mes, žalieji, manome, kad tik ta urėdija gali didžiuotis tikrais miškais, kurioje gyvena šie paslaptingi girių mohikanai.

A.Gaidamavičius. Ukmergės miškininkai arklių neišsižada [Vilkmergė] // Žalioji Lietuva: Miškų pasaulyje. 2005, Nr. 16 (242). P.1,2.